

Maailma- järjestelmäteoriat ja ideologiat

Petri Kylliäinen

Rauli Mickelsson

Tampereen yliopisto

Maailmanjärjestys, ideologiat ja metsä

Jäsentely

1. Johdanto
2. Tarkastelun teoreettiset lähtökohdat, systeemiteorian esittely
3. Systeemiä ylläpitävät ja vastustavat uskomusjärjestelmät – jännitteet sosiaalisaatio, sosiaalinen kontrollin sekä hegemoniaa vastustavien poliittisten subjektien synty
4. Systeemiteoria selittämässä menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Tähän mukaan myös poliittisen subjektin muodostumisen edellytykset..... Mm. tulevaisuuden ideologiset tendenssit
5. Vaikutus metsätalouteen

David Harvey:

”Mikään ajattelutapa ei voi päästä vallalle, ellei sitä edistämässä ole käsitejärjestelmää, joka vetoaa intuitioon ja vaistoihin, arvoihin ja haluihin, samoin kuin niihin mahdollisuuksiin, joita sosiaalinen maailmamme tarjoaa”

- Metsäsektorin ja metsän tulevaisuus Suomessa ei ole vain suomalaisista riippuvainen asia. Globaalit haasteet, uhat ja riskit tekevät tänä päivänä kaikista valtioista ja ihmisistä keskinäisesti riippuvaisia niin ongelmien kuin ratkaisujenkin suhteen. Kööpenhaminan ilmastokokous on hyvä esimerkki edessä olevista haasteista – se ilmensi hyvin kuinka tätä maailmantalouden, ilmastomuutoksen, ympäristöongelmien ja köyhyyden soppaa ei helposti hämmennetä.
- Tulevaisuuden tutkimus voi antaa suuntaa sille mihin kannattaa keskittyä, mikäli halutaan vastata ajan haasteisiin. Se on kuitenkin hyvin arвориippuvaista toimintaa, sillä tulevaisuusvisiot perustuvat aina tietoisesti tai tiedostamatta valitsemillemme maailmankuville, aikakäsityksille ja arvostukselle – esimerkiksi mikä toiselle vaikuttaa uhkalta voi toiselle vaikuttaa mahdollisuudelta.
- Tässä esityksessä on tietoisesti valittu tarkastella tulevaisuutta systeemiteoreettisesta lähtökohdasta. Lähtökohdan etuna on se, että se tukee kokonaisvaltaista makroteoreettista lähestymistapaa, joka tulevaisuuden tutkimuksessa on välttämättömyys.

Tarkastelen seuraavassa systeemiteorian näkökulmasta valtiollisen järjestelmän kehitystä ja vertaan sitä globaalin hallinnan kehitykseen ja kehitystarpeisiin tulevien haasteiden näkökulmasta.

- valtiot ovat avoimia järjestelmiä, eli ne ovat jatkuvassa energian, materian ja informaation vaihdanassa ympäristönsä ja toisten valtioiden kanssa
- tämä elämän edellytyksiä ylläpitävä vaihdanta on myös evolutionaarisen kasvun perusta – se luo edellytykset kompleksisuuden kasvulle, joka on evoluution ja kasvun suunta kaikissa elollisissa järjestelmissä
- systeemiteorian mukaan tämä jatkuva kasvuprosessi voi olla hallittua ja on hallittua niin kauan kuin järjestelmä ei ole kasvanut yli toiminnallisten rajojen

- valtioiden kohdalla tätä hallittua kasvua on eri aikoina vallinneiden arvojen mukaan hoitanut eri muotoiset hallitukset – kuninkaan vallasta demokratiaan
- systeemiteoria selittää yksinkertaisten ja kompleksisten järjestelmien suhteen olevan hierarkinen – yksikertaiset järjestelmät alempana hierarkiassa kuin kompleksiset
- valtiollisen järjestelmän yläpuolella järjestelmähierarkiassa on tämän näkemyksen mukaan kansan kulttuuristen arvojenjärjestelmä, jonka legitiimisyttä valtion hallituksen tulee nauttia ollakseen vallassa
- valtio ja hallitusvalta ovat kuitenkin varsin vakaita johtuen siitä, että niiden perustana ovat arvot ja käytännöt koetaan hyväksyttäväksi tai legitiimiksi niin kauan kuin ne tuottavat elämän edellytykset sortamatta liiemmin ihmisiä

- valtiollisen järjestelmän vakaus perustuu myös sosialisointiin, eli kasvatukseen, ja sosiaalisen kontrollin perustalle
- kasvatuksella siirretään järjestelmän arvot ja säännöt seuraaville sukupolville ja sosiaalisella kontrollilla varmistetaan niiden kohdalta tottelu jotka eivät ole sisäistäneet kasvatusta

Milloin rakenteellisen muutoksen paineita esiintyy järjestelmissä?

- systeemiteorian näkökulmasta kun järjestelmä kasvaa ylitse hallittavien rajojensa ja alkaa käyttäytyä kaaottisesti – tällainen prosessi voi johtaa rakenteiden ja niitä tukevien arvolähtökohtien murenemiseen ja valmiuteen rakentaa uusi kompleksisempi järjestelmä ja hyväksyä sen vaativan arvomuutokset järjestelmässä.
- kun valtioita muodostettiin ensikerran Euroopassa viisi tai kuusisataavuotta sitten, ne muodostettiin feodaaliyhteiskuntien raunioille

Mitä näistä edellä esitetyistä valtiollisen järjestelmän piirteistä on löydettävissä kansainvälisistä suhteista?

Ensinnäkin, nykyinen suvareenien kansallisvaltioiden maailmanjärjestys on systeemiteorian näkökulmasta järjestelmä:

- nykyinen maailmanjärjestys on perustaltaan n. 500 vuotta vanha
- systeemiteorian näkökulmasta tämä maailmanjärjestys on järjestelmä, koska ei voi olla järjestystä ilman jotain joka hallinnoi asioita – eli ilman järjestelmään ja sen ytimessä toimivaa hallitusta ei voi olla järjestystä

Mikä on sitten toiminut maailmanjärjestelmän hallituksena?

- viimeiset viisisataa vuotta maailmanjärjestyksen säännöt ovat muokanneet hegemoniset (ylivaltaiset) valtiot yhdessä liittolaistensa kanssa
- nämä valtiot ovat luoneet kansainvälisen kaupan säännöt ja ehdot ja määritelleet kansainvälisen toiminnan arvot

- aivan kuten valtioissa nämä hallitukset eivät ole olleet ikuisia vaan ovat vaihtuneet
- ensin oli Espanja/Portugalin sata vuotinen hegemonia kausi 1500-luvulla, jota seurasi Hollannin hegemonia 1600-luvulla
- 1700-luvulta 1900-luvun alkuun vallitsi Brittiläinen hegemonia
- hegemonian vaihtuminen on yleensä tapahtunut suurien sotien jälkeen
- systeemiteorian näkökulmasta se, että hegemoniasta taisteltiin kolme kertaa 1900-luvulla (I maailmansota, II maailmansota ja kylmäsoita) osoittavat tämän maailmanjärjestelmän olevan kaaosvaiheessa
- se arvopohja millä maailmanjärjestystä on hallinnoitu – nationalismi (korkeimman arvona hegemonisen valtion etu) ja klassinen talousliberalismi brittiläisen hegemonian aikaan tai uusliberalismi Yhdysvaltain hegemonian aikaan ei auta löytämään ratkaisuja maailman nykyisiin ongelmiin

Parsons Agil – malli

Adaptation , sopeutuminen, resurssien tuottaminen

Goal – attainment, päämäärien asettaminen

Integration, integraatio

Latency, jatkuvuus

KAIKKI PITÄÄ OIKEUTTAA IDEOLOGISESTI

Ideologian koostumus

- Analyysi olevasta ja menneestä
- Utopia tulevasta
- Strategia, jolle sinne pääsee

Ideologian kasvualusta

- Uskomusjärjestelmien syvin olemus, mentaliteetti. Tiedostomaton tapa käyttäytyä. Ideologia sisältyy implisiittisesti.
- Hegemonia, hallitseva ideologia
- Ristiriitaulottuvuudet
- Identiteetit, subjektit, julkisuus
- Jotka synnyttävät vastahegemoniaa ja antihegemoniaa

Ideologian lajit

- Ydintotuusideologia
- Intressi-ideologia
- Arvoideologia
- Modulaari-ideologia

Hegemonian murtuminen

- Miten Yhdysvaltain ja Euroopan hegemonian murtumaa on havaittavissa (AGIL)
- Megatrendit, heikot signaalit ja mustat joutsenet

Ideologian oikeuttamissa hallintajärjestelmiä

- Perinteinen valta (kuningas, keisari)
- Autoritarismi ja totalitarismi
- Nationalismi
- Parlamentaarinen demokratia
- Federalismi (Euroopan unioni)
- Globaalikapitalismi

Hegemonian murtuminen ja metsä

- Luonnonvaratuotannon ristiriitaisuudet ja siitä kehityksessä olevat ideologiat

Esim:

- Alkuperäiskansat, Zapatistit power to
- Maattomat ja köyhät; Brasilia, Thaimaa, Kiina
- Ympäristönsuojelijat, ympäri maailmaa
- Globaaliajattelu syrjäyttää nationalismin

Ideologioita ja ristiriitauttuvuuksia

Ristiriita

- Globaali suurtuotanto
- Ympäristöä vaurioittava tuotanto (esim. sademetsien hakkuu)
- Luonnonvarojen (esim. veden yksityisomistus)

Ideologia esimerkkejä

- Marxilais- ja Gramscilais-peräinen itsehallinto
- Ympäristönsuojelu
- Separatismi